

Deuteronomium 24: 17-22

In het boek Deuteronomium klinken de woorden van Mozes die hij uitsprak aan de grens van het beloofde land. Dat wil niet zeggen dat het boek toen ook is opgeschreven. Waarschijnlijk is het boek in zijn huidige vorm het resultaat van een eeuwenlang proces van verzamelen en bewerken en is het pas na de ballingschap op papier gekomen. En daardoor ontstaat er op papier een visioen van het beloofde land, waarvan de schrijver al weet dat het volk er ooit heeft gewoond, maar er daarna ook weer uit verdreven is. Willem Barnard zegt het zo: Kanaän is eigenlijk altijd een visioen gebleven. Het boek is geen historische kroniek, maar profetische kritiek op een werkelijkheid die niet aan de bedoeling beantwoordde. In zekere zin heeft het volk, toen ze er nog niet woonden, toen ze er niet meer woonden en ook toen ze er woonden, geleefd in de woestijn met uitzicht op Kanaän, het beloofde land.

Lied 146C: 1 en 6

Lucas 14: 1, 7-14

Lied: 388: 1 en 2 (Voor ieder van ons een plaats aan de tafel)

Gemeente van onze Heer, Jezus Christus,

Wees goed voor vreemdelingen, weduwen en wezen. Bedenk dat u zelf slaaf bent geweest totdat de Heer u vandaar heeft bevrijd. Het is een terugkerend refrein in de tekst die we vandaag lezen uit Deuteronomium, maar ook in het verdere oude testament. Bedenk dat u zelf slaaf bent geweest en dat God u uit Egypte heeft bevrijd. Was het misschien iets wat de Israëlieten toch vaak leken te vergeten?

Ik kan me dat wel voorstellen, dat je een verleden in armoede en onderdrukking liever achter je laat, dan dat je er telkens aan wordt herinnerd. Ik ken mensen die in een eenvoudig gezin werden geboren waar de eindjes met moeite aan elkaar konden worden geknoopt. Zij hebben soms na het verlaten van het ouderlijk huis een lange weg moeten afleggen om het niveau te bereiken waar ze nu zijn.

Zij mochten als kind niet doorleren, omdat er geen geld was of omdat er geen belang aan werd gehecht.

Soms ontwikkelden ze zich alsnog, in de avonduren of in een carrière die groeimogelijkheden bood. Soms ook gebeurde die ontwikkeling meer in het verenigingswerk en in het vrijwilligerswerk dat ze deden. Vaak bleven ze, ondanks alles wat ze op eigen kracht bereikten, ook zitten met een stuk frustratie of minderwaardigheidsgevoel. En met de nooit te beantwoorden vraag: wat als ik wel de kansen had gekregen.

Voor mensen van mijn generatie is het moeilijk voor te stellen, dat je met een VWO-advies naar de huishoudschool zou worden gestuurd, maar tot de jaren zestig van de vorige eeuw gebeurde dit regelmatig.

Recente onderzoeken wijzen uit dat het voor allochtone kinderen nog steeds een risico is om op een middelbare school terecht komt die ver beneden hun niveau. Gewoon omdat leerkrachten van hen soms niet zulke hoge verwachtingen hebben.

Over dergelijke zaken gaat de tekst van vandaag niet, maar er is wel een verband. De tekst uit Deuteronomium waarschuwt ons om de verworven vrijheden en bezittingen niet voor lief te nemen, maar altijd te blijven gedenken dat leven in vrijheid bijzonder is. Dat die vrijheid je gegeven is en dat er anderen zijn die diezelfde bevrijding nog moeten meemaken.

Schaam je dus niet voor je afkomst en maak vooral geen gebruik van je voorsprong. Denk niet dat je meer bent dan de kwetsbare medemensen die nog leven in onvrijheid, maar herdenk of vier je eigen bevrijding, door goed te zijn voor weduwen, wezen en vreemdelingen. Door je blijvend te herkennen in hun situatie en door je te blijven identificeren met hen.

Ik vraag me af wat de doordenking van dit gebod kan betekenen in relatie tot de grote ophef m.b.t. het dragen van de Burkini in Frankrijk. Hoe hebben wij in het westen ons bevrijd van de beknellende kledingvoorschriften voor vrouwen? Hebben wij mannelijke politieagenten ingezet tegen bloemetjesjurken en zwarte kousen?

De voorschriften van Mozes voor een goed leven in het beloofde land zeggen keer op keer: vergeet niet dat jullie slaven waren in Egypte en dat God je van daar heeft bevrijdt. Leef als bevrijdde mensen. Leef als mensen die gered zijn.

Het is een heel ander geluid dan het geluid dat klinkt uit de vele zelfhulpboeken die de afgelopen decennia zijn verschenen. In dagblad Trouw van vorige week zaterdag stond daarover een interview met de Deense psycholoog Svend Brinkmann. In dat interview zegt hij:

Die zelfhulpboeken prediken een filosofie die draait om jezelf, om je eigen ik. Je moet 'je ware zelf' zijn, 'ontdekken wie je bent' en leren om 'van jezelf te houden'.

Dergelijke boodschappen kunnen gemakkelijk leiden tot narcisme, maar ook tot een blijvende ontevredenheid met wie we zijn. De constante druk om ons als persoon te moeten ontwikkelen en groeien put ons uit en kan zelfs leiden tot angst - ben ik wel goed genoeg? - en depressiviteit: ik kan het niet bijhouden."

Brinkmann ziet de zelfhulpboeken als een symptoom van een problematische cultuur waarin we proberen te overleven door onszelf op onszelf te richten. Maar, zo zegt hij, een gebrek aan betekenis in je leven vind je niet in jezelf - en al helemaal niet in een snel veranderende samenleving, waarin je wordt geacht voortdurend flexibel te zijn. Dat is gif voor onze mentale gezondheid."

"We zullen onszelf moeten heroriënteren op nieuwe bronnen die ons stabiliteit en betekenis geven in ons leven. Volgens mij vinden we stabiliteit door radicaal te breken met onze afhankelijkheid van ontwikkeling en therapie, en gewoon eens stil te staan. Betekenis vinden we juist buiten onszelf: in onze relaties met anderen en de gemeenschap waartoe we behoren. Misschien geeft het meer zin om te reflecteren op de vraag hoe je een goed en fatsoenlijk mens kunt worden, toegewijd aan het welzijn van anderen en de wereld om je heen, dan om je te concentreren op je eigen persoonlijke ontwikkeling en succes." Tot zover de Deense psycholoog.

Zijn verhaal en de redevoering uit Deuteronomium zeggen niet precies hetzelfde, maar ze versterken wel elkaars boodschap.

Want ook Mozes zegt: richt je in dat beloofde land niet teveel op jezelf, maar blijf oog houden voor je kwetsbare medemensen. Zij zijn wie jij was. Door goed voor hen te zijn blijf je leven als een door God bevrijd mens.

En wanneer we dan laten klinken wat Paulus zegt over de vrijheid, dan wordt het steeds duidelijker waar het om draait. Broeders en zusters, zo zegt hij in Galaten 5: 13 en 14, u bent geroepen om vrij te zijn. Misbruik die vrijheid niet om uw eigen verlangens te bevredigen, maar dien elkaar in liefde, want de hele wet is vervuld in één uitspraak: 'Heb uw naaste lief als uzelf.

Eerst jezelf liefhebben, zoals in onze tijd vaak wordt gezegd is geen voorwaarde om anderen lief te kunnen hebben. Je kunt leven en liefhebben vanuit het vertrouwen dat God je liefheeft. God die zijn volk bevrijdt uit onderdrukking en slavernij, God van wie Jezus zo vervuld was, dat hij alles gaf om hem bekend te maken. God, over wie Psalm 139 zo lyrisch zingt dat hij ons kent zoals wij ten diepste zijn.

Voor God hoeven we niet te schreeuwen om gehoord te worden.

Voor God hoef je je jezelf niet groot te maken om in beeld te komen.

Voor God hoef je niet succesvol te zijn in je carrière of populair in je omgeving. Van al die druk hoef je geen last te hebben, als het je lukt om te blijven herinneren dat God het beste met je voor heeft: dat hij je geroepen heeft om vrij te zijn.

Ons liefhebben van onze naaste is een antwoord op Gods liefde voor ons.

Twijfels of we wel goed genoeg zijn, of we wel gezien worden, of we er wel bij horen hoeven we niet te hebben. God heeft ons lief.

En wanneer we dat kunnen aanvaarden, dan weten we ook dat we niet hoeven te dringen aan de tafel van de Heer. Dan weten we dat een strijd om de beste plaatsen zinloos is. In Gods ogen zijn we geen concurrenten van elkaar, maar broeders en zusters in Christus. Wij worden opgeroepen om te vertrouwen op de oneindigheid van zijn liefde, waarvan niemand te kort zal komen.

Wat de Bijbelverhalen met elkaar verbindt, maar ook de liederen die we vandaag zingen is uiteindelijk denk ik het woord `Genade`. Een woord dat door veel mensen de status van museumstuk heeft gekregen, een woord van het geloof van vroeger. En dat geldt niet alleen voor u als kerkgangers, maar ook voor de moderne theologische literatuur. Je leest bijna niets meer over genade. En toch denk ik dat het woord genade van grote betekenis kan zijn voor ons geloof, al denk ik dat ik wel even duidelijk moet maken wat ik niet onder genade versta.

Genade als begrip is niet zinvol voor het geloof als je het verstaat als de laatste noodkreet van iemand die bedreigt wordt door een ander.

Genade is wat mij betreft ook geen betaalmiddel waarmee onze zonden worden afgekocht.

In de klassieke verzoeningstheologie lag zoveel nadruk op de zondigheid van de mens - een mens was immers niet in staat om vanuit zichzelf enig goed te doen - dat de genade het wel goed kon maken tussen God en mensen, maar als mens bleef je toch wel met een hopeloos negatief zelfbeeld achter.

Nee, ik versta genade heel letterlijk als "om niet". Gods liefde hoe je niet te verdienen, die krijg je om niet. En als ik nadenk over wat die liefde concreet betekent, dan kan ik in ieder geval 3 aspecten van die liefde bedenken:

1) Het is de vaderlijke of moederlijke liefde waarmee wij gekend zijn.

2) Het is de bevrijdende liefde waarmee God ons wil bevrijden van alles wat ons klein houdt en onderdrukt

3) En het is de verzoenende liefde waarmee God ons altijd weer de kans geeft om opnieuw te beginnen, wanneer wij in ons leven verkeerde keuzes hebben gemaakt.

Dat is de liefde waarmee God ons eerst heeft lief gehad.

Die liefde geeft ons de mogelijkheid om onze naasten lief te hebben.

Die liefde, die ons 'om niet' is geschonken, mogen we uit dankbaarheid doorgeven. Zo wordt de wereld misschien ooit toch nog zoals God die bedoelde: land van belofte, koninkrijk van God, Amen

(meditatief orgelspel)

Lied: 388: 3, 4 en 5